

חינוך לאקו-הומניזם והכשרת הדורות הצעירים להתמודדות עם אתגרי המאה ה-21

צוות אקו-הומניזם, מכללת סמינר הקיבוצים, מאי 2022

חינוך לאקו-הומניזם הוא מודל הוליסטי ועדכני להעצמת יכולות הדורות הצעירים להתמודד בהצלחה עם הסיכונים והאתגרים של המאה ה-21.

על רקע הזוויות האנושיות של המאה העשרים – השואה, מלחמות עולם, משטרים טוטליטריים, ופצצות אטום – ולנוכח משבר האקלים והקיימות במאה שלנו, נדרש לנו חינוך אחר. לא עוד, כדברי גרטה טונברג, התנהלות חינוכית של "עסקים כרגיל". דרוש לנו חינוך לערכים ולכישורי חיים שקשוב לסיכונים ולאתגרים שהתקופה מעמידה בפני הדורות הצעירים ומציע דרכים רעיוניות ומעשיות להכשיר אותם לטובת התמודדות מוצלחת איתם.

החינוך לאקו-הומניזם דורש מחויבות לקיימות הוליסטית ואינטגרטיבית. הוא משדך את האחריות ההומניסטית לכבוד האדם באשר הוא אדם עם הדאגה האקולוגית להתנהלות בטבע לא כרכוש לבעלות ואדנות אלא כקהילה לשייכות והשתתפות. החינוך לאקו-הומניזם מעמיד **דגם מחומש של קיימות**: קיימות סביבתית, קיימות דמוקרטית, קיימות חברתית, קיימות בריאותית וקיימות תרבותית. בכל אחד מתחומים או מרחבים אלה הוא מבקש את אשר מחייה ומשגשג ומרחיק את אשר ממית ומצמצם. האחריות לקיימות היא לתפקודן המיטבי וארוך הטווח של אותן מערכות טבעיות ומערכות חברתיות שהוכיחו עצמן כתורמות לשגשוג האדם והאדמה ולשיפור איכות החיים של החברה האנושית והסביבה הטבעית.

יתר על כן, הגישה ההוליסטית והאינטגרטיבית דרושה לנו לא רק במגוון תחומי הקיימות אלא גם בטיפוח אישיות התלמידים כך שילמדו לחיות עם אחרים בהכלה ובהרמוניה ולא על חשבון אחרים בכוחנות ודורסנות. לשם כך על החינוך לפתח את כוחות הנפש לצד שרירי הגוף, את האמפתיה והדמיון היצירתי לצד האמביציה והחשיבה המדעית; את הקשיבות האיטית והמתבוננת, הרגישות המוסרית, האינטימיות עם הטבע, המעורבות הקהילתית, ההתנסות האומנותית והתרבות הדמוקרטית לצד תשתיות רחבות של השכלה ומורשת, כישורי חשיבה גבוהים ויעילים, חדשנות טכנולוגית וחוכמת חיים פרגמטית ושקולה.

החינוך לאקו-הומניזם דורש פדגוגיה אקטיביסטית. הוא מבקש "להגדיל ראש" ולהרחיב את האחריות אל מעבר למרחב הבית ספרי-כיתתי אל המרחב החברתי-פוליטי. זאת כדי להבטיח שהצעירים של ימינו יוכלו לבחור ולכונן את התנאים הנדרשים לאיכות חיים נאותה בחברה האנושית ובסביבה הטבעית.

הניסיון האנושי מלמד שאין שום ערובה לכך שהצלחת קבוצות הכוח המעצבות את המציאות – המנהיגות הפוליטית, הדתית, הכלכלית, התקשורתית והטכנולוגית – אכן יקדמו את טובת הציבור בכלל והצעירים בפרט. חברות התרופות ותעשיית הנשק, יצרני הדשנים ויזמי המחשבים, אלופי הטכנולוגיה הדיגיטלית ומובילי תעשיית המזון, הבידור והתקשורת הממוסחרת – הרווחים של קבוצות אינטרס אלה מתבררים לפעמים כהפסדים נוראים לצלם האנוש, לרווחת הפרט, לצדק החברתי, לעושר התרבותי ולקיימות הסביבתית.

מומחי החינוך, בדיוק כמו מומחי הבריאות, המשפט והתקשורת, צריכים לתפקד כשומרי הסף וכנציגים נאמנים של הפרופסיות מיטביות החיים. עליהם להשכיל את הציבור ולהעצים את הצעירים כך שלא ייגררו פאסיבית אחרי מגמות התרבות ויסגלו את עצמם באופן עיוור למציאות שאחרים מעצבים. החלופה היא בציד הצעירים במיטב התבוננות, הרגישות והיכולות שמכוחם יוכלו לשקול בתבוננות מפוקחת וביקורתית את טיבן של מגמות התרבות ואת ערכן לקידום איכות החיים האנושית והסביבתית. לא מקצועות הלימוד הנבדלים צריכים לכונן את ליבת הלימודים אלא אתגרי המציאות הממשיים. המבחן האחרון להצלחת החינוך הוא לא בבקיאות בחומרי הלימוד אלא באיכות חיים משופרת: בהתקדמות לרמה גבוהה יותר של שגשוג לאדם ולאדמה; לבניית טוב משותף הניכר בנפש בריאה בגוף בריא וחברה בריאה בטבע בריא.

ליצירת קשר ניתן לפנות למכון לחינוך מתקדם: Melach.Skb@smkb.ac.il